

Отримано: 13 березня 2018 р.

Прорецензовано: 15 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: stefanova.nataliya2017@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-186-189

Стефанова Н. О. Структурні особливості сучасних англійських комп'ютерних термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 186–189.

УДК811.111:01.4-027.47

Стефанова Наталія Олександрівна,
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, м. Київ

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ АНГЛІЙСЬКИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ

Стаття висвітлює найпоширеніші способи утворення термінів комп'ютерної сфери, серед яких чільне місце посідає афіксація та моделювання нових лексичних одиниць за допомогою «семантичного ядра». Менш продуктивними способами утворення комп'ютерної термінології є конверсія, злиття слів, або блендинг, та словоскладання. Зазначається, що поступово термінологія поступово входить до загальноживової лексики.

Ключові слова: афіксація, конверсія, словотворення, термінологія, Інтернет.

Стефанова Наталья Александровна,
Национальный педагогический университет им. М.П. Драгоманова, г. Киев

СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННЫХ АНГЛИЙСКИХ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕРМИНОВ

В статье рассматриваются наиболее распространенные способы создания терминов компьютерной сферы, среди которых весомая роль отводится аффиксации и моделированию новых лексических единиц с помощью «семантического ядра». Менее продуктивными способами являются конверсия, слияние слов, или блендинг, и складывание слов. Уточняется, что постепенно терминология входит в общеупотребительный лексикон.

Ключевые слова: аффиксация, конверсия, словообразование, терминология, Интернет.

Nataliia Stefanova,
National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv

STRUCTURAL PECULIARITIES OF MODERN ENGLISH COMPUTER TERMS

A characteristic feature of the late XX – early XXI century is the formation of new computerized society. Dynamic changes in the society and its swift development require have led to the formation of a number of neologisms, which describe the actualities of up-to-date reality. A sphere of new technologies is the main sources that enriches the English language with a great number of lexical-semantic and phraseological units in connection with the current tendencies and areas of scientific and technological development. This is explained by the fact that a quick development of this sphere and newly appeared new items, events and processes in it require appropriate notation in the language. The article analyzes peculiarities of formation and functioning of English computer language in the context of development of the modern English vocabulary. The most productive ways of formation of computer terminology are as follows – affixation (suffixation, prefixation) and the usage of word-nuclei for the formation of a large number of derivatives of these words. Less productive are conversion and blending. It is mentioned that computer terms become more common in everyday life due to development of information technologies, which causes development of slang and colloquialisms.

Key words: affixation, conversion, word formation, terminology, Internet.

Постановка проблеми. Характерною ознакою кінця ХХ – початку ХХІ століття вважається формування нового інформаційного комп'ютеризованого суспільства. Динамічні зміни в цьому суспільстві, його стрімкий розвиток вимагають уточнення й поглиблення чинних наукових понять і зумовлюють утворення низки нових комбінацій для позначення реалій сучасної дійсності.

Сфера новітніх технологій стала одним із головних джерел постачання в англійську мову нових лексико-семантичних і фразеологічних одиниць у зв'язку із сучасними тенденціями і напрямками науково-технічного розвитку. Цей факт пояснюється тим, що швидкий темп розвитку цієї сфери, нові предмети, явища і процеси потребують адекватного позначення в мові.

Аналіз останніх досліджень. Поява нових слів у мові завжди супроводжується інтересом лінгвістів. «Науково-технічна революція як одне з найважливіших соціальних явищ сучасності вносить істотні зміни у лінгвістичну модель світу. Ці зміни полягають насамперед у тому, що нині переважну частину лінгвістичного фонду складає фахова лексика (терміни та номенклатурні назви), причому ця величина має тенденцію до тривкого зростання» [1, 5]. Саме науково-технічний прогрес став передумовою змін «в системі словотворчих засобів англійської мови... та зумовив виникнення нових словотворчих елементів або нових варіантів існуючих суфіксів» [2, 114].

При класифікації термінів в першу чергу звертається увага на семантичний фактор утворення нових термінологічних одиниць. Не менш важливим разом з тим є вивчення структурних особливостей комп'ютерної термінології. Цікавими та ґрунтовними в цій сфері є дослідження В. І. Заботкіної, М. Н. Акодес, Є. Ф. Володарської, Є. М. Дубенець, Ю. А. Зацного, О. С. Чирвоного, Т. Г. Скопок, Р. К. Махачавлі та інших.

Ю. А. Зацний, який приділяв увагу розвитку словникового складу англійської мови, ставив за мету визначити тенденції розвитку лексичного складу системи англійської мови та прослідкувати за тим, яким шляхом та у який спосіб нові слова входили до складу сучасної англійської мови. Він запровадив специфічний термін – «інфонеологізми», найбільш продуктивним способом формування яких є семантична деривація (формування нових слів за допомогою деривативних афіксів).

Перед тим як слова або терміни зазнають семантичних змін, вони існують у формі так званого «первинного матеріалу», яким можуть бути як загальномовні одиниці (термінологізація) так і термінологія інших сфер (перетермінологізація). В обох випадках утворення нової лексики супроводжується зміною конотативного або ж емоційного забарвлення, і це, на думку Зацного, можна вважати специфічною рисою семантики комп'ютерної термінології (*browse, icon, menu, mouse, surf, web, window, etc*) [3, 250].

Мета і завдання статті. Метою статті є дослідження особливостей формування та функціонування англійських комп'ютерних термінів. Це зумовлює необхідність вирішення наступних завдань: проаналізувати термінотворчі процеси комп'ютерної лексики, визначити джерела формування та структурно-семантичні особливості англійської комп'ютерної термінології.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи структурний аспект англійської комп'ютерної термінології, необхідно зазначити такі найбільш розповсюджені способи утворення термінології: афіксація, конверсія, словоскладання та злиття слів.

Одним із найпоширеніших способів утворення нової термінології в сфері комп'ютерних технологій є афіксальним способом (суфіксація та префіксація). За допомогою суфіксації – наприклад, приєднання суфіксу *-ing* до основи слова *computer* – в результаті отримуємо термін *computing*, що в свою чергу також використовується для утворення нової термінології: *computing education, cooperative computing, distributed computing, fuzzy computing, neurocomputing, parallel computing, quantum computing, real-time computing, remote computing, supercomputing* тощо.

Окрім суфікса *-ing*, можемо виділити такі словотворчі суфікси:

- *-ware* – використовується при утворенні термінів, що позначають вид обладнання або програмного забезпечення: *careware, courseware, freeware, software, hardware, humanware*;
- *-er* – використовується зазвичай для позначення людини, користувача: *user, hacker, cracker, gamer, doomer, cybersquatter, piracy investigator, virus writer, provider, formatter, programmer*;
- *-ette* – має зменшувальну форму і утворює: *netiquette* (та його синоніми *cyberetiquette, webiquette, diskette*);
- *-ie* – також за своїм значенням відноситься до зменшувальних суфіксів і формує такі терміни: *rookie, newbie, cookie,archie, zombie*.

Поряд із суфіксальним способом утворення терміни можуть формуватися префіксальним способом:

- *giga-* із значенням «великий, величезний» входить у ряд афіксів, які набувають високої словотворчої активності: *gigabit, gigabyte, gigahertz, gigacycle, gigacycle computer, gigabucks*;
- *micro-* у значенні «мікроскопічних розмірів», «дуже маленький» формує такі терміни: *microchip, microcode, microprogram, microcommerce, microbilling, micropayment*;
- *macro-* у значенні «великий» утворює такі терміни: *macrogenerator, macromemory, macrolevel, macrofunction, macromedia, macrodiversity, macrology, macrodeclaration, macroexpansion*;
- *mega-* у значенні «дуже», «у найвищій мірі» близький за значенням із префіксом *macro-* та утворює такі терміни: *megabit, megabit memory, megabyte, megacell, megahertz*;
- *mini-* у значенні «дуже маленький» схожий за значенням із префіксом *micro-* та утворює такі терміни: *minicomputer, minidisk, minidriver*;
- *info-* формує такі терміни: *infomedia, infobase, infowar, infobot, infoholic, infomediary*;
- *techno-* функціонує для позначення понять, пов'язаних із комп'ютерною технікою: *techno-journalist, technohead, technomanager, technophobic, technostress*;
- *net.-* функціонував спочатку як частина адреси організацій в мережі Інтернет, а потім став використовуватися для утворення термінів, які позначають користувачів в цій мережі: *net.police, net.god, net.goddess, net.citizen, net.abuse*;
- *e-* (аббревіатурна форма від *electronic*): *e-advising, e-banking, e-business, e-commerce, e-trading, e-shopping, e-mall, e-shop, e-money, e-cash, e-life, e-pal, e-broker, e-crime, e-culture, e-entertainment, e-form, e-health, e-zine*.

Легко побачити, що префіксація є більш використовуваним способом утворення нових комп'ютерних термінів, аніж суфіксація; велика кількість префіксів утворює нові терміни, що позначають комп'ютерні пристрої різного розміру, поняття, що відображають діяльність користувачів в мережі, тощо; суфікси ж утворюють переважно терміни, які позначають людей або пристрої, які пов'язані з комп'ютерною технікою.

Окрім афіксації, дуже широко застосовується спосіб утворення нової комп'ютерної термінології шляхом використання одного терміну як основи для подальшого моделювання похідних термінів. Це є «семантичний центр» або ж «семантичне ядро», яке відіграє роль семантичного центру для утворення похідних термінів. [9]

Основним терміном, який набуває «статусу» семантичного центру, для утворення похідних термінів є слово *computer*. Від нього отримуємо терміни, які позначають вид комп'ютера – *desktop computer, PC (Personal Computer), hand-held electronic computer, palm-size (palmtop) computer, portable computer, minicomputer, microcomputer, laptop computer, notebook computer, netbook computer*. Вагомими семантичними центрами також є: *hardware, software, load, performance, access, search* тощо.

З появою глобальної мережі семантичним ядром став термін *Internet*. Цей термін є моделлю утворення великої кількості інших термінів, які позначають різноманітні дії, процеси, програми, які пов'язані із мережею Інтернет: *Internet access, Internet address, Internet host, Internet service provider, Internet card, Internet center, Internet mall, Internet community, Internet company, Internet advertising, Internet marketing, Internet banking, Internet gaming* тощо. Як бачимо, ці терміни можуть слугувати для позначення як складових мережі, так і для позначення компаній або дій (реклама, банківські операції тощо).

Поряд з цим терміном функціонує також словотворчий елемент *net*, який використовується для утворення термінів *net abonent, net audience, net address, net box, net art, net cash, net earnings, net gain* тощо, а також такі слова як *virtual* (від *virtual reality*), *on-line, cyber, electronic, web, digital, e-mail*.

Термін *virtual reality* давно став загальноновживаним, а його перша є моделлю для утворення термінів, які мають значення «створений за допомогою комп'ютерних систем, пов'язаний із комп'ютерами та Інтернетом», наприклад: *virtual architecture, virtual call, virtual pet* тощо. Сюди належать терміни, які позначають:

- технічні характеристики віртуальної реальності (те, за допомогою чого вона існує, без чого користувач не мав би змоги отримати доступу або ж повноцінно користуватися Інтернетом) – *virtual network, virtual device, virtual connection, virtual address, virtual address space, virtual space, virtual cache, virtual host, virtual server, virtual database, virtual process*;

- терміни, які позначають певні комп'ютерні програмні елементи: *virtual computer, virtual machine, virtual hardware, virtual processor, virtual CD, virtual DVD, virtual disk, virtual memory, virtual file, virtual interface*;

- терміни, які позначають певну віртуальну організацію: *virtual studio, virtual office (virtual workplace), virtual corporation, virtual factory, virtual enterprise, virtual mall*;

- терміни, які позначають дії, які відбуваються в Інтернеті (ці терміни використовуються переважно в економічній сфері): *virtual operation, virtual business, virtual banking, virtual management, virtual cash*;

- терміни, що позначають людей (користувачів) в Інтернеті: *virtual user, virtual visitor, virtual presenter, virtual presence, virtual parent*, та ті терміни, які позначають зібрання людей: *virtual conference, virtual meeting, virtual audience, virtual community, virtual team*.

Терміни *on-line* та *cyber* є майже повними еквівалентами терміна *virtual*. Вони також утворюють нові терміни, пов'язаної із мережею Інтернет, проте вони є часто аналогічними за значенням із термінами, утворених від слова *virtual*. Наприклад: *virtual banking – on-line banking – cyberbanking; virtual mall – on-line mall – cybermall; virtual cash – cybercash – online bucks; virtual community – online community; virtual conference – online conference; virtual world (reality) – online world; virtual catalogue – on-line catalogue – cyber catalogue* тощо.

Окрім цього, словотворчий елемент *cyber* може за допомогою префіксації продукувати нові терміни, що позначають людей, які є «мешканцями кіберпростору»: *cybercitizen, cybercriminal, cybercop, cyberbunny, cyberaddict*; дії, які відбуваються у кіберпросторі: *cyber-terrorism, cyber investing, cybercrime, cyberattack*; поняття «кіберпростору»: *cyberaddiction, cyberculture, cyberlaw, cybercafé, cyberarts, cyberamics*.

Так само як і *cyber*, термін *online* також стає семантичним центром для утворення термінів на позначення дій, які користувач може здійснювати за допомогою Інтернету: *online marketing, online filing, online gaming, online registration, online service*.

Семантичним центром є слово *electronic*, яке зараз найчастіше вживається у значенні «той, що здійснюється через комп'ютерну мережу»: *electronic computers, electronic cash, electronic commerce, electronic business, electronic shop, electronic bug, electronic catalogue, electronic desktop*.

Термін *web* зі значенням «мережа», «мережевий» стає семантичним центром для утворення таких термінів: *web address, web database, web site, web page, web browsing, web hosting, web infrastructure, web mall, web catalogue, web master, web publisher, webzine*.

Останнім часом, поряд із ядерними термінами *virtual, electronic* та *cyber* активно функціонує термін *digital*, що також стає семантичним центром для утворення похідних термінів – *digital channel, digital certificate, digital signature, digital control, digital data, digital signal, digital TV, digital cash, digital economy*.

Високі термінові характеристики має *e-mail*, що стає моделлю для утворення термінології, пов'язаної з електронною поштою, її типами тощо: *e-mail merge, e-mailing list, e-mail address, e-mail server, e-mail login, e-mail account, e-mail application, e-mail bounce, e-mail based advertising, e-mail message*.

Також як семантичний центр можемо розглядати термін *hack*: *hacker, hacker attack, hacker ethics, hacker fraud, hacker slang, hackerese, hacking, hackery, hackish*.

Ще одним способом формування комп'ютерних термінів є конверсія – утворення нового терміну шляхом переходу його з однієї частини мови в іншу. У сфері комп'ютерних технологій найпродуктивнішими є утворення нових слів за двома схемами: $N > V$ та $V > N$. Прикладами новоутворених термінів, що сформувались шляхом переходу іменника в дієслово можуть стати: *to backspace, to alt-tab, to database, to demo, to bookmark, to load, to download, to backup, to login*. Термінами, що утворилися шляхом конверсії за моделлю переходу дієслова в іменник є: *input, insert, spam, mailbomb, flame* (термін позначає неприємну розмову в Інтернеті, як іменник позначає саме повідомлення, що має неприємний зміст, як дієслово – відправляти це повідомлення), *sleep, upgrade*.

Словоскладання є менш використовуваним способом утворення комп'ютерної термінології, проте також сприяє формуванню термінів шляхом об'єднання двох чи більше основ в одне слово. Прикладами термінів, утворених шляхом словоскладання є *database, cancelbot, joystick, motherboard, mainboard, backplane, bitmap, netcitizen, netbook, netdead, username, hard-coded, hardwired, sandbender, wirehead, bookmark, hotlink, hotlist, keyword* тощо.

Ще один спосіб, що як і словоскладання не є надто продуктивним в утворенні комп'ютерної термінології, є злиття слів або «блендинг». Відбувається цей процес шляхом впливу одного слова на інше та утворення в результаті цього нового слова (або ж нової форми слова, яка містить в собі ознаки обох слів): *anticipointment (anticipation + disappointment), hacktivist (hack + activist), netizen (net + citizen), netiquette (net + etiquette), webliography (web + bibliography), splog (spam + blog), vlogging (video + blogging), memtest (memory + test), keylogger (keystroke + logger)*.

Висновки. Отже, розглянувши структурний аспект англійської комп'ютерної термінології можна зробити висновок, що особливою рисою є схильність термінології до продуктивності утворення в галузі афіксації та утворення нових слів від слова-семантичного ядра. Інші ж типи терміновтворення, такі як злиття слів, конверсія та словоскладання, поки що не набули того рівня продуктивності і не стали джерелом утворення великої кількості комп'ютерної термінології.

Література:

1. Д'яков А. С. Основи терміновтворення / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк. – К.: Видавничий дім «KM Academia», 2000. – 218 с.
2. Зацний Ю. А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови: навч. посібник / Ю. А. Зацний, Т. О. Пахомова; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя: 2001. – 242 с.
3. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. – Запоріжжя: Вид-во Запорізького держ. ун-ту, 1998. – 430 с.
4. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Л.: ПАІС, 2007. – 228 с.

-
5. Коваленко О. В. Language and technology: the impact of computer terminology on spoken English language / О. В. Коваленко // Молодой ученый. – 2010. – №6. – С. 329-334
 6. Левицький А. Е. Особливості динаміки процесу номінації у сфері сучасної англійської термінології // Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 199-203
 7. Перфильева А. В. Вопросы терминоведения на страницах журнала «Филологические науки» // Филологические науки. – 2007. – № 6. – 110 с.
 8. Чирвоний О. С. Умови виникнення та особливості функціонування англомовного комп'ютерного лексикону // Наукові записки. – Випуск 75(1). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 5 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – С. 326-329.
 9. Чирвоний О. С. Ядерні одиниці англомовного комп'ютерного лексикону // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – №31. – С. 160-164.
 10. Dictionary of Computer and Internet Terms / Douglas A. Downing, Michael A. Covington, Melody Mauldin Covington. – 11th ed. – Barron's Educational Series, 2012.
 11. Dictionary of IBM & Computing Terminology [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www-03.ibm.com/ibm/history/documents/pdf/glossary.pdf>
 12. Glossary of Computer Terms [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.tigir.com/computerdic.htm>